

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

КАФЕДРА МЕТОДИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНО-
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Шевчук С.С.

ЕЛЕКТРОННИЙ НАВЧАЛЬНИЙ СПЕЦКУРС

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ УРОК ЯК ЦІЛІСНА
ДИДАКТИЧНА СИСТЕМА**

Біла Церква-2024

Автор-розробник:

Шевчук Світлана Степанівна, старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «УМО» НАПНУ

Компетентнісний урок як цілісна дидактична система: електронний навчальний спецкурс /Шевчук С.С.. Біла Церква: БІНПО, 2024 р. 37 с.

ЗМІСТ

	<u>ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА</u>	2
1.	<u>ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ.....</u>	4
2.	<u>ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ.....</u>	8
3.	<u>ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ.....</u>	10
4.	<u>ПРАКТИЧНІ/СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ.....</u>	18
5.	<u>МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ.....</u>	32
6.	<u>ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ.....</u>	35
7.	<u>ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА.....</u>	36
8.	<u>КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ.....</u>	37

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність електронного навчального спецкурсу. Одним із пріоритетних напрямків модернізації освіти в Україні визнано *компетентнісний підхід*, який набуває важливого значення, так як переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти і творчо застосовувати у різних ситуаціях набуті знання і досвід. З огляду на це, *актуальними завданнями*, що потребують невідкладного розв'язання, є заміна освітньої парадигми із системи, орієнтованої на педагога як «ретранслятора знань» на систему, орієнтовану на здобувача освіти, згідно якої педагог виступає в ролі організатора освітньої діяльності, а модель поведінки студента (учня, слухача) змінюється від пасивного засвоєння знань до дослідницько-активної, самостійної та самоосвітньої діяльності. Отже, як альтернатива освітньому процесу, побудованому на основі дидактичної тріади «знання – уміння – навички», при якій спостерігалась проблема відриву знань від уміння їх застосовувати, можна вважати компетентнісний підхід, впровадження якого в систему професійної (професійно-технічної) освіти супроводжується покращенням взаємодії з ринком праці,

підвищенням конкурентоспроможності фахівців, оновленням змісту, методології та відповідного освітнього середовища.

Сьогодні стало очевидним, що бути професіоналом високого рівня компетентності – означає бути в постійному пошуку, зростанні, розвитку. Праця педагога професійної освіти, зокрема майстра виробничого навчання, відрізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, вимагає від нього глибоких та різнобічних наукових, професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу його професійної компетентності.

Професійна компетентність педагога професійної підготовки є не лише сумою теоретичних знань та вміння їх репродукувати у певному обсязі згідно до його компетенцій, а також мотивом і засобом розвитку навичок практичних дій в інформаційному суспільстві.

Можливості різнобічного розвитку здобувача професійної освіти пропонують саме сучасні методики навчання і новітні технічні здобутки. Широке й ефективне впровадження сучасних освітніх і виробничих технологій в процес професійно-практичної підготовки сприяє підвищенню його якості, зростанню рівня професійної компетентності всіх суб'єктів освітнього процесу.

Отже, актуальність електронного навчального курсу визначається упровадженням компетентнісного підходу в освіті, затребуваністю технологій навчання, що ґрунтуються на діяльнісному підході, новими способами організації аудиторної та позааудиторної освітньої діяльності здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти.

Електронний навчальний спецкурс «Компетентнісний урок як цілісна дидактична система» входить до науково-методичного супроводу ЗМЗ «Дидактика професійної освіти» кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін (МПО та СГД) Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти (БІНПО) і призначений для проведення курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти на базі БІНПО.

Мета розробки електронного спецкурсу: формування, оновлення, поглиблення та систематизація знань, розвиток та удосконалення умінь майстрів виробничого навчання із планування, організації та здійснення освітнього процесу у закладах професійної освіти в умовах сучасного підприємства на засадах компетентнісного, інтегрованого та технологічного підходів.

Завдання спецкурсу:

- ознайомлення із сутністю компетентнісного і технологічного підходів до освітнього процесу у закладах професійної освіти;
- оновлення та систематизація знань щодо системи і специфіки проектування, планування, організації і здійснення професійно-практичної підготовки;
- систематизація та удосконалення знань щодо законодавчо-правового забезпечення організації освітнього процесу, що забезпечує підтримку інноваційної педагогічної діяльності у закладах професійної освіти
- систематизація та удосконалення знань та умінь щодо планування та організації відкритих занять у закладах професійної освіти;

- підвищення рівня професійної компетентності викладачів професійно-теоретичної підготовки і майстрів виробничого навчання щодо здійснення педагогічного аналізу і самоаналізу відкритих уроків різних типів і видів;
- підвищення рівня професійної компетентності педагогічних працівників щодо вибору інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу у закладах професійної освіти.

Бюджет навчального часу - 6 год. (0,2 кредиту ЄКТС), із яких 2 год. – лекції, 2 год. – семінарські заняття, 2 год. – самостійна робота слухача.

Навчально-методичне забезпечення ЕНК представлено: науково-методичними матеріалами лекційних і семінарських занять, завданнями до самостійної роботи, тестами, навчально-методичними посібниками і списком рекомендованих джерел до тематики електронного навчального курсу.

ЕНК розроблено для викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти галузі знань 01 «Освіта» на всіх етапах курсів підвищення кваліфікації за заочною й очно-дистанційною формами навчання. Матеріали ЕНК можуть бути опановані в online та offline режимах.

1. ПРОФІЛЬ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ

Профіль Типової освітньої програми електронного спецкурсу «КОМПЕТЕНТІСНИЙ УРОК ЯК ЦІЛІСНА ДИДАКТИЧНА СИСТЕМА»	
Обсяг спецкурсу	0,2 ЄКТС кредиту На опанування матеріалів електронного курсу передбачено 6 академічних годин, що відповідає 0,2 ЄКТС кредиту
Рівень програми	Безперервний професійний розвиток фахівців шляхом інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти. Розширення змісту Курсу передбачає можливість консультування з проблематики навчального курсу у міжкурсовий період.
А	Мета
	Формування, оновлення, поглиблення та систематизація знань, розвиток та коналення умінь педагогів професійної освіти із планування, організації та снення освітнього процесу у закладах професійної освіти в умовах сучасного риемства на засадах компетентнісного, інтегрованого та технологічного підходів.
В	Характеристика типової програми
1.	Функціональна спрямованість
	Розвиток умінь щодо організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу
2.	Фокус Типової програми
	Програма зорієнтована на безперервний професійний розвиток педагогічних працівників категорії «викладачі професійно-теоретичної підготовки» і «майстри виробничого навчання»

		закладів професійної (професійно-технічної) освіти, здатних до реалізації інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу у ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу
3.	Орієнтація Типової програми	Типова програма ЕНК орієнтовна на розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників закладів ЗП(ПТ)О в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти
4.	Особливості типової програми	<p>Типова програма електронного навчального курсу орієнтована на розвиток загальних і фахових компетентностей педагогічних працівників, які володіють широким спектром професійних навичок і компетенцій для успішного виконання своїх професійних функцій.</p> <p>Особливості електронного навчального курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – оновлення та удосконалення знань із методикою проектування, планування та організації професійної підготовки із використанням сучасних освітніх і новітніх виробничих технологій; – систематизація знань із класифікації занять з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; – підвищення рівня інформаційно-методичної грамотності шляхом впровадження технології візуалізації у професійну підготовку кваліфікованих робітників; – підвищення рівня професійної компетентності слухачів щодо реалізації інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти; – формування умінь щодо планування, організації й аналізу відкритих занять з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки. <p>Проходження навчання за кожною темою завершується відповідним видом контролю (проблемно-пошукові питання, завдання для самостійної роботи, тести).</p>
5.	Цільова група	Електронний навчальний курс розроблено для підвищення кваліфікації викладачів та майстрів виробничого навчання ЗП(ПТ)О.
С	Професійні вимоги (компетенції) і продовження навчання	
1.	Професійні вимоги (компетенції)	Визначає Стандарт майстра виробничого навчання. Основна мета ЕНК сприяти спрямуванню вдосконаленню та розширенню фахових компетенцій, навичок (що визначені в нормативних документах та колі службових обов'язків) для

		запровадження в закладах П(ПТ) освіти компетентнісного підходу до планування, організації і проведення освітнього процесу.
2.	Продовження навчання	Типова програма передбачає можливість подальшого розширення та поглиблення знань, умінь, навичок педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в системі неформальної та інформальної освіти.
D	Стиль і методика навчання	
1.	Підходи до викладання і навчання	Навчання проходить за різними моделями (очною, заочною, очно-дистанційною, дистанційною) із елементами «навчання через дію» та «експірієнс технологіями», що дозволяє активно обговорювати практичний досвід слухачів, можливість його оптимізації розширення шляхом використання аналогового досвіду та розробки власних проєктів. При цьому розширюються практичні навички освіти протягом життя в цифровому суспільстві.
2.	Система оцінювання	Результати навчання за Типовою програмою оцінюються (зараховано/ не зараховано) на основі: підготовки відповідей на проблемно-пошукові питання, виконання завдань самостійної роботи в формі презентації власного досвіду.
E	Програмні компетентності	
1.	Інтегральна компетентність	Спрямована на здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері професійної діяльності або в процесі навчання, що передбачає проведення дослідження, використання теорій і методів менеджменту, педагогіки і психології на практиці
2.	Загальні компетентності <i>Освітологічна</i>	Спрямована на здатність інтегрувати знання із сучасної філософії та соціології освіти, освітньої політики й економіки освіти в цілісну стратегію професійної діяльності на засадах людиноцентризму, демонструвати відповідні цінності професійної діяльності.
3.	Спеціальні (фахові) компетентності	андрагогічна компетентність – уміння визначати освітні потреби і запити, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, застосовувати технології модерації, фасилітації, супервізії, визначати результати навчання, спонукати до рефлексії; науково-методична компетентність – здатність організувати безперервний професійний розвиток у системі формальної і неформальної освіти; оцінювати рівень професійної компетентності; інноваційно-дослідницька – здатність інноваційно вирішувати наукові / практичні професійні завдання; планувати, організувати та здійснювати експериментальні дослідження щодо визначення оптимальних умов функціонування освітніх організацій, розвитку суб'єктів освітнього процесу;

		<p>психологічного супроводу й підтримки інноваційних освітніх форм і методів; компетентність з інформальної освіти та професійно-особистісного розвитку – здатність організувати професійний саморозвиток, самонавчання, самовдосконалення і самореалізацію впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти; розвивати (саморозвивати) і вдосконалювати (самовдосконалювати) професійно важливі якості особистості, цінності, що спрямовані на всебічний розвиток особистості всіх суб'єктів освітнього процесу як найвищої цінності суспільства тощо; психологічно-фасилітативна компетентність – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морального здоров'я суб'єктів освітнього процесу, здатність сприяти їхньому творчому становленню та індивідуалізації; цифрова компетентність – здатність фахівця орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства, нарощувати обсяги інформації</p>
F	Програмні результати навчання	
1.	Знання і розуміння	<ul style="list-style-type: none"> - сутність і цілі проектування і планування освітнього процесу; - типи і види уроків виробничого навчання; - основні вимоги до організації і проведення відкритих занять на засадах компетентнісного підходу; - сутність і цілі педагогічного аналізу, види аналізу відкритих занять.
2.	Розвинені вміння	<ul style="list-style-type: none"> - аналізувати зміст навчального матеріалу з метою раціонального, логічного і доступного його відбору; - планувати, організувати та проводити відкриті уроки виробничого навчання різних типів і видів; - здійснювати аналіз та самоаналіз відкритих занять; - використовувати інформаційно-цифрові технології для організації занять з професійно-практичної підготовки на різних етапах освітнього процесу.

3.	Диспозиції (цінності, ставлення)	<ul style="list-style-type: none"> - необхідність, доцільність та можливість застосування інноваційних освітніх та новітніх виробничих технологій навчання у професійній підготовці кваліфікованих робітників; - важливість підвищення якості освітнього процесу у закладах професійної освіти та в умовах сучасного підприємства (сфери послуг) шляхом ефективного його планування та організації на засадах компетентнісного підходу
Ключові слова		
<p><i>Компетентність, інтегральна компетентність, модульно-компетентнісний підхід, навчальний модуль, Національна Рамка Кваліфікацій (НРК), Державний стандарт професійно-технічної освіти (ДСПТО), компетентнісний урок, відкритий урок, об'єкти спостереження, педагогічний аналіз, методична розробка уроку, планування, проектування.</i></p>		

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИКЛАДУ ТА ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛІВ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ «КОМПЕТЕНТНІСНИЙ УРОК ЯК ЦІЛІСНА ДИДАКТИЧНА СИСТЕМА»

№ з/п	Тематичний план	Формальні заняття, кількість годин			
		Лекції	Семинарське заняття	Самостійна робота	Разом
Тема 1.	Компетентнісний підхід до планування та організації професійної підготовки у закладах ЗП(ПТ)О.	2			
Тема 2.	Методика планування, організації та аналізу відкритих (показових) занять		2		
Тема 3.	Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного і виробничого навчання різних типів і видів			2	
<i>Разом</i>		2	2	2	6

ЗМІСТ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАЛЬНОГО СПЕЦКУРСУ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Компетентнісний підхід до планування та організації професійної підготовки у закладах ЗП(ПТ)О

Сутність компетентнісного підходу у професійній освіті. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Сутність поняття «інтегральна компетентність».

Формування базових компетенцій здобувачів освіти у процесі професійної підготовки: мотиваційної, комунікативної, прогностично творчої.

Концептуальні положення підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу.

Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Організаційно-методичні засоби забезпечення освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.

Методика планування та організації аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу.

Тема 2. Методика планування, організації та аналізу відкритих (показових) занять

Цілі і завдання планування та проведення відкритих занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Системний підхід до планування, організації, проведенні та аналізу відкритого заняття.

Алгоритм підготовки та проведення відкритого заняття.

Орієнтовна програма спостережень на відкритому занятті. Об'єкти спостереження на відкритих уроках теоретичного і виробничого навчання.

Методика створення методичної розробки відкритого заняття.

Педагогічний аналіз відкритого заняття та його значення для мотивації діяльності педагога. Види аналізу відкритих занять. Самоаналіз відкритого заняття.

Методика обговорення результатів відкритого уроку.

Тема 3. Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного і виробничого навчання різних типів і видів

Дидактичні вимоги до планування та організації компетентнісного уроку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Типологія уроків з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки із урахуванням компетентнісного підходу у професійній підготовці здобувачів професійної освіти.

Методика проведення уроків теоретичного і виробничого навчання різних типів і видів.

Методика підготовки педагога до проведення уроку. Орієнтовна дидактична структура та методична підструктура плану уроку.

Інтерактивний урок, порівняльна характеристика традиційного та інноваційного уроків.

3. ТЕОРЕТИЧНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Компетентнісний підхід до планування та організації професійної підготовки у закладах ЗП(ПТ)О

План лекції

1. Сутність компетентнісного підходу у професійній освіті. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів. Сутність поняття «інтегральна компетентність».
2. Формування базових компетенцій здобувачів освіти у процесі професійної підготовки: мотиваційної, комунікативної, прогностично творчої.
3. Концептуальні положення підготовки майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу.
4. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Організаційно-методичні засоби забезпечення освітнього процесу на засадах компетентнісного підходу.
5. Методика планування та організації аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності здобувачів освіти на засадах компетентнісного підходу.

ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ

Одним із пріоритетних напрямків модернізації освіти в Україні визнано *компетентнісний підхід*, який набуває важливого значення, так як переміщує акценти з процесу накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у здобувачів освіти здатності практично діяти і творчо застосовувати у різних ситуаціях набуті знання і досвід.

Компетентнісний підхід – це спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є *загальні* (базові, ключові) і *спеціальні* (предметні) компетентності тих, хто навчається. Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти. У вищій професійній освіті виокремлюють, окрім загальних (базових, ключових), *професійні* (пов'язані із спеціальністю) та *фахові* (пов'язані із спеціалізацією) компетентності [6]. Педагог, який застосовує компетентнісний підхід, не виконує роль «ретранслятора» навчального матеріалу, він виконує роль ментора, фасилітатора та організатора освітньої діяльності з безліччю можливостей. Роль здобувача освіти трансформується із пасивного сприйняття й відтворення знань у дослідницьку та самоосвітню діяльність, усвідомлюючи при цьому, що запорукою успішності його подальшої професійної діяльності є прагнення до саморозвитку і позитивна мотивація.

В останні роки на теренах вітчизняної педагогічної науки точиться широка дискусія з приводу шляхів, механізмів, умов реалізації методології компетентнісного підходу в освіті, зокрема професійній. У численних наукових працях учені опрацьовують новий теоретичний базис, висвітлюють суть таких понять цієї концепції, як «компетентність», «компетенція», «компетентнісний підхід», «ключові компетенції» тощо. Слід відмітити, що в європейській поняттєвій системі категорія компетентнісного підходу виникла ще у 60-70-х роках минулого століття, а наша освітня система порівняно недавно розпочала ідентифікувати вітчизняні освітні поняття до фонду європейської педагогічної термінології. Проте, слід відзначити, що в останні роки в Україні зроблено вагомі кроки у цьому напрямку: урядом схвалено Концепцію реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, розроблено і затверджено методичні рекомендації щодо розроблення стандартів професійної (професійно-технічної) освіти за компетентнісним підходом, що сприяло появі понад 180 компетентнісно зорієнтованих стандартів. Постановою Кабінету Міністрів України (№1341 від 23.11.2011) було затверджено Національну рамку кваліфікацій (НРК), яка є першим практичним кроком реалізації компетентнісної концепції. У цьому важливому державному документі визначено характеристики (дескриптори чи описи) кваліфікаційних рівнів, які слід використовувати в освітній практиці. Зокрема, результати навчання – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), яких набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання.

Національна рамка кваліфікацій (НРК) – системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів освіти. Кожен рівень – це завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей особистості, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню [Національної рамки кваліфікацій](#). НРК розроблена з урахуванням Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005 р.) та Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (2008 р.).

Створення Національної рамки кваліфікацій («кваліфікаційної конституції нації»), сумісної з європейськими метарамками кваліфікацій, є тим ключовим інструментом, що дозволяє увійти в європейський простір. Із впровадженням НРК Україна намагається зробити кваліфікації більш актуальними та відповідними потребам ринку праці, забезпечити узгодженість між усіма рівнями освіти, а також сприяти цілісності й прозорості національної системи кваліфікацій в цілому. Цей нормативно-правовий документ оперує виключно точними поняттями й термінами, узгодженими з міжнародною, європейською термінологією (знання; автономність, відповідальність; інтегральна компетентність; кваліфікація; кваліфікаційний рівень; компетентність; комунікація; результати навчання; уміння тощо.).

Визначальними категоріями компетентнісного підходу в освіті є поняття *компетенції* та *компетентності*, які в педагогічній науці досить плідно

розробляються і різнобічно розглядаються, проте до цих пір не мають однозначного змісту і визначення.

Загальним для переважної більшості означень **компетенція** – це здатність і готовність застосовувати знання і уміння при розв'язанні професійних завдань у різноманітних областях – як у конкретній області знань, так і в областях, слабо прив'язаних до конкретних об'єктів, тобто це здатність і готовність проявляти гнучкість у мінливих умовах ринку праці. Іншими словами, **компетенція** – це коло повноважень посадової особи чи організації.

Відповідно до НРК **компетентність/компетентності** – здатність/здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через динамічну комбінацію знань, розумінь, умінь, цінностей, інших особистісних якостей і визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність впродовж всього життя. Компетентність є сучасним виміром людської освіченості, коли перше місце надається не обсягу вивченого матеріалу, а кінцевому результату, втіленому у здатності діяти у різних умовах і обставинах.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який відображає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Національна рамка кваліфікацій складається із загальної частини, у якій наводяться вказані терміни та їх визначення, а також опис кваліфікаційних рівнів. У цьому важливому державному документі визначено характеристики (дескриптори чи описи) кваліфікаційних рівнів, які маємо використовувати в освітній практиці. Зокрема, *результати навчання* – компетентності (знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості), які набуває та/або здатна продемонструвати особа після завершення навчання. Окрім того, НРК оперує поняттями «освітня кваліфікація» і «професійна кваліфікація». Освітні кваліфікації надають в освітній сфері за освітніми стандартами, а професійні кваліфікації у професійній сфері – за професійними стандартами. Наприклад, нині – це такі освітні кваліфікації, як кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, кандидат наук, доктор наук. *Кваліфікаційний рівень* тлумачиться як структурна одиниця НРК, що визначається певною сукупністю компетентностей, які є типовими для кваліфікацій даного рівня. *Професійними кваліфікаціями* є розряди, категорії, ранги, чини, звання тощо, які отримують працівники в процесі професійної діяльності. Щоб отримати ту чи іншу освітню кваліфікацію, особі треба надати спеціальну підготовку. А от професійну кваліфікацію людина може отримати і у навчальному закладі, якщо ця освітня установа має на це право (однією з умов є належна практична підготовка майбутнього працівника, яку визнає відповідний роботодавець).

Зміна акцентів на отримання нових результатів професійної (професійно-технічної) освіти актуалізує значущість компетентнісного підходу до забезпечення якості підготовки кваліфікованих робітників. Концепція компетентнісного підходу у системі П(ПТ)О спрямована на розвиток особистості професіонала з позитивним світоглядом, ціннісними орієнтаціями, здатністю

швидко адаптуватися до традиційних, нових і непередбачуваних життєвих і професійних ситуацій. Компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей П(ПТ)О, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів з метою досягнення майбутніми робітниками достатньо високого рівня знань, досвіду, обізнаності для здійснення професійної діяльності.

Нині виокремлено **концептуальні положення підготовки майбутніх кваліфікованих робітників на засадах компетентнісного підходу**:

❖ професійна компетентність є мірою та головним критерієм професійної підготовленості фахівця;

❖ професійна компетентність фахівця – це не лише знання, уміння, навички, а і творче ставлення до справи, позитивні нахили, інтереси і прагнення, здатність ефективно використовувати певний досвід, а також особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці, в конкретній професійній ситуації;

❖ професійна компетентність визначається здатністю суб'єкта праці мобілізувати знання, уміння та досвід в конкретній соціально-професійній ситуації і якісно виконувати професійні функції відповідно до посади, яку він обіймає;

❖ професійна компетентність інтегрує зміст, пов'язаний з майбутньою професійною діяльністю, актуалізуючи набуті знання і уміння в потрібний момент задля використання їх на практиці;

❖ професійна компетентність майбутніх фахівців цілеспрямовано формується з урахуванням сучасного стану та перспектив розвитку конкретної галузі виробництва або сфери послуг, а також соціально-психологічних, етичних, правових норм, усталених в суспільстві;

❖ модель формування професійної компетентності фахівців містить низку послідовних етапів: *мотиваційний* (професійна спрямованість і мотивація), *когнітивний* (система знань про майбутню професійну діяльність та вміння їх застосовувати), *діяльнісний* (система фахових умінь і навичок, формування яких забезпечується змістом, формами і методами виробничого навчання) та *оцінно-контрольний* (діагностика, аналіз, коригування навчальних досягнень здобувача освіти та рефлексія суб'єктів педагогічної взаємодії). Кожен з цих етапів має відповідне змістовне й організаційно-управлінське наповнення;

❖ формування професійної компетентності кваліфікованих робітників можливе завдяки реалізації таких освітньо-педагогічних умов:

- впровадження сучасних освітніх технологій формування професійної компетентності;
- акцент на діяльнісний, практико-орієнтований етап формування професійної компетентності;
- підвищення рівня професійної компетентності майбутніх фахівців під час виробничих практик;

- впровадження якісного навчально-методичного забезпечення формування професійної компетентності;
- ціннісно-орієнтована спрямованість формування професійної компетентності майбутніх фахівців;
- організація підготовки інженерів-педагогів до формування професійної компетентності фахівців.

Сьогодні у системі П(ПТ)О набуваються *ключові, загальнопрофесійні та професійні компетентності*:

➤ *ключові* – компетентності, що необхідні для самореалізації, розвитку активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та адаптації на ринку праці (комунікативність, професійна етика, інформаційно-цифрові технології, правова компетентність, навчання упродовж життя, підприємливість та фінансова грамотність тощо);

➤ *загальнопрофесійні* – компетентності, що формують уявлення, опорні знання за певним професійним спрямуванням, створюють необхідне підґрунтя для здобуття особою професійних кваліфікацій (здатність працювати в команді, працезхоронна компетентність, енергозберігаюча компетентність, екологічна компетентність, економічна компетентність тощо);

➤ *професійні* – компетентності, що дають змогу особі виконувати певні роботи або здійснювати професійну діяльність (відповідно до напряму виробництва або сфери обслуговування).

Ключові компетентності (КК) за Національною рамкою кваліфікацій - це динамічне поєднання знань, вмінь та ставлень, які кожен потребує для самореалізації, особистісного розвитку, активної громадянської позиції, соціального залучення та працевлаштування і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань. Ключові компетентності є наскрізними у всіх сферах освітньої діяльності, поступово поглиблюються на всіх освітніх рівнях і забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини. Перелік КК в Україні визначено у ст.12 Закону України про освіту [1].

Ключові компетентності ґрунтуються на головних цілях професійної підготовки здобувачів освіти, їхньому соціальному й особистісному досвіді, а також на основних видах діяльності. Ключові компетентності багатофункціональні, надпредметні й багатомірні, тому оволодіння ними дає можливість кваліфікованим робітникам досягати високого рівня розвиненості таких якостей, як *активна позиція* (енергійність, діяльнісна поведінка); *самостійність* (ініціативність, рішучість); *комунікативність* (контактність); *креативність* (творчий потенціал) тощо. Для цього доцільно аби викладачі професійно-теоретичної підготовки й майстри виробничого навчання враховували оптимальні співвідношення фундаментальних і спеціальних дисциплін, брали участь в оновленні змісту навчальних програм з теоретичних предметів та виробничого навчання в умовах лабораторій, навчальних майстерень, на виробництві (практика і навчання), творчо впроваджували інноваційні педагогічні

технології, що ґрунтуються на принципах проблемності, мотивації, забезпечення адекватності характеру майбутньої професійної діяльності.

Професійні (фахові) компетентності кваліфікованого робітника передбачають єдність теоретичної і практичної готовності до здійснення конкретної професійної діяльності.

Міністерство освіти і науки України продовжує оновлювати систему професійної (професійно-технічної освіти, впроваджуючи державні стандарти з конкретних робітничих професій на модульно-компетентнісній основі.

Модульно-компетентнісний підхід – це комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття необхідних знань, умінь і навичок для праці. Відповідно до такого підходу вводиться поняття *навчального модуля* – логічно завершеної складової Державного стандарту професійно-технічної освіти (ДСПТО), яка базується на окремій одиниці професійного стандарту, містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і ключових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Засвоєння навчального модуля може підтверджуватися відповідним документом (сертифікат, посвідчення, свідоцтво). Модульно-компетентнісний підхід органічно поєднується і доповнюється іншими методологічними підходами (системним, діяльнісним, розвивальним, суб'єкт-суб'єктним тощо), створюючи таким чином підґрунтя для подолання застарілих форм і методів навчання, посилення навчальної мотивації, інтеграції видів освітньої, професійної, культуротворчої діяльності.

Принципова відмінність компетентнісної освітньої парадигми полягає в цільовій спрямованості професійної освіти, ціннісних орієнтирах суб'єктів навчання, очікуваних результатах освітньо-професійної підготовки майбутніх фахівців. Відповідно до реалій і потреб інформаційного суспільства компетентнісно орієнтована професійна освіта відмовляється від застарілої практики передавання та відтворення готових знань, спрямовує всіх учасників освітнього процесу на досягнення інтегральних показників в особистісному і професійному розвитку, під якими розуміють компетентності.

Компетентнісний підхід, будучи зорієтованим перш за все на нове бачення цілей та оцінювання результатів професійної освіти, пред'являє свої вимоги до інших компонентів освітнього процесу – змісту, освітніх технологій, засобів контролю та оцінювання. Головним при цьому виступає проектування та реалізація таких освітніх технологій, які б створювали ситуації включення здобувачів професійної освіти у різні види діяльності (спілкування, рішення проблем, дискусії, диспути, виконання проектів) та сприяли формуванню у випускника високого рівня готовності до успішної діяльності у реальному житті. У такій схемі педагоги і студенти (учні, слухачі) орієнтуються на особистісно-зорієтований і діяльнісний підходи навчання, що вимагає від педагога зміни акцентів п освітній діяльності з інформаційного до організаційно-управлінського простору.

Науковці європейських країн пояснюють увагу до компетентнісного підходу тим, що саме набуття життєво важливих компетенцій може дати людині

можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти.

Компетентність є передумовою успішності самореалізації випускника професійного закладу освіти в суспільстві і передумовою розвитку самого суспільства. У зв'язку з цим міжнародні експерти визначають, що головне завдання освіти – готувати компетентного громадянина суспільства, спроможного ухвалювати адекватні рішення, реагуючи на особистісні і соціальні виклики.

Упровадження компетентнісного підходу в якості одного з шляхів глибинної модернізації змісту вищої професійної освіти передбачає вирішення низки **проблемних питань**, які постають перед владою, навчальними закладами, суспільством. Насамперед це стосується оновлення стандартів вищої освіти з боку відповідних державних установ, розробки освітніх програм спеціальностей з боку закладів вищої освіти, акредитації відповідних освітніх програм. Сьогодні сформовані переліки компетентностей для більшості спеціальностей, за якими навчаються здобувачі професійної та передвищої фахової освіти. Однак, як зазначає В. Луговий та інші науковці, у межах компетентнісного підходу необхідно перебачити формування таких компетентностей, які знадобляться у майбутньому. Зазначені завдання вирішити доволі проблематично, що пояснюється безперервними, слабо прогнозованими змінами на ринку праці [2]. Проблемним питанням залишається посилення самостійності здобувачів професійної освіти щодо формування власної освітньої траєкторії під час навчання у закладі вищої освіти та самоосвіти після його закінчення. Тут на перший план виступає складання освітньої програми спеціальності з урахуванням останніх досягнень у відповідній сфері діяльності, підбір найбільш важливих загальних та професійних компетентностей, якими повинен володіти випускник даної спеціальності, інформування здобувачів освіти щодо переваг формування індивідуальної освітньої траєкторії. Окремою проблемою є відсутність у певної частини науково-педагогічних працівників сформованих здатностей щодо використання компетентнісного підходу, внаслідок чого вони не розуміють, на що саме орієнтуватися у підготовці майбутнього фахівця. На якість формування компетентностей у здобувачів освіти та їх подальше працевлаштування впливає недостатня практична підготовка у реальних умовах під час навчально-виробничих практик. Це можна пояснити недосконалим начальним планом підготовки здобувачів вищої освіти за конкретною спеціальністю або недостатньою кількістю баз практик. Існують випадки, коли студент-практикант на підприємстві тільки заважає працівникам і не має можливості застосувати набуті знання та перевірити на практиці сформовані компетенції. Як наслідок, потрібно продовжувати зміцнювати зв'язки між підприємствами, установами з одного боку та закладами професійної освіти з іншого з метою прямого замовлення конкретних фахівців, забезпечення зворотнього зв'язку між роботодавцями та освітніми установами, уточнення переліку професійних компетенцій тощо. Звісно, у напрямку вирішення зазначених вище завдань зроблено вже доволі багато, а саме розроблені проекти нових стандартів більшості спеціальностей на засадах модульно-компетентнісного підходу,

розроблена нова класифікація спеціальностей, починає активно розвиватися дуальна освіта тощо. Проте, як свідчить сьогоднішній ринок праці, цього ще замало.

Список рекомендованої літератури

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. Становлення системи основних понять і категорій компетентнісного підходу в умовах парадигмальних змін в освіті. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації: матеріали методологічного семінару (3 квіт. 2014 р., м. Київ). С. 5–18.
3. Модульно-компетентнісний підхід у підготовці кваліфікованих робітників будівельної та машинобудівельної галузей : монографія / П. Г. Лузан, В. В. Ягупов, Г. І. Лук'яненко, Т. В. Пятничук, М. І. Михнюк. Київ: 2015. 255 с.
4. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: постанова КМУ № 1341 від 23.11.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п#Text>
5. Проект концепції «Сучасна професійна освіта»: концептуальні засади реформування та розвитку професійної освіти України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-rozrobilo-proekt-konceptualnih-zasad-reformuvannya-profesijnoyi-osviti-ukrayini-suchasna-profesijna-osvita>
6. Розвиток науково-методичної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О у системі післядипломної освіти: науково-методичний посібник / Єрмоленко А.Б., Набок М.В., Шевчук С.С., Масліч С.В., Кулішов В.С. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України. 2021. 101 с.
7. Черемис І. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності й компетенції // Вища освіта України. 2006. № 2. С. 84-88.
8. Шаров С. Компетентнісний підхід: переваги, структура та особливості . Науковий Вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки, № 4 (63), грудень 2018. С.194-199
9. Шевчук С.С. Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у позааудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: спецкурс. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2020. 84 с.
10. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.

4. СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 2. Методика планування, організації та аналізу відкритих (показових) занять

Питання для обговорення

1. Цілі і завдання планування та проведення відкритих занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Системний підхід до планування, організації, проведенні та аналізу відкритого заняття.
2. Алгоритм підготовки та проведення відкритого заняття.
3. Орієнтовна програма спостережень на відкритому занятті. Об'єкти спостереження на відкритих уроках теоретичного і виробничого навчання.
4. Методика створення методичної розробки відкритого заняття.
5. Педагогічний аналіз відкритого заняття та його значення для мотивації діяльності педагога. Види аналізу відкритих занять. Самоаналіз відкритого заняття.
6. Методика обговорення результатів відкритого уроку.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

В системі факторів підвищення ефективності сучасного аудиторного заняття у закладах професійної освіти важливе місце в організаційно-методичній діяльності педагогічних працівників та інструктивній діяльності методистів і керівників посідає відвідування, спостереження та аналіз занять з професійно-теоретичної і професійно-практичної підготовки.

Відкрите заняття є демонстрацією досвіду (або його відсутності) педагога з навчально-організаційної та методичної діяльності і має служити ілюстрацією рівня компетентності, яким опанував педагог у своїй професійній діяльності.

Планування, організація і проведення відкрити» занять із професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки у закладі професійної освіти відбувається систематично з **метою**:

- виявлення, вивчення, узагальнення і впровадження перспективного педагогічного досвіду;
- виявлення проблем організаційно-методичного та психолого-педагогічного характеру у діяльності педагогічних працівників і планування заходів з надання їм кваліфікаційної допомоги;
- підготовка педагогічних працівників до атестації.

Проведення відкритих занять *планується самим педагогом* з подальшим узгодженням із методичною комісією. Графік відвідування цих занять складається методичною службою навчального закладу на основі індивідуальних планів педагогічних працівників. Кількість проведення відкритих занять у жодному нормативному документі не оговорується, проте методисти навчальних закладів часто захоплюються у плануванні такого заходу, встановлюючи обов'язкову кількість і черговість відкрити» уроків навіть попри можливість педагогів. Примушувати педагога провести такий урок не варто, але переконати його у

необхідності поділитися своїм досвідом і можна, і необхідно. Якщо ж проведення відкритого заняття рекомендується молодому спеціалісту з метою надання йому професійної допомоги, той повинен скористатися такою пропозицією.

Підготовка відкритого уроку не дається «на відкуп» визначеному педагогові, а обмірковується, конструюється за участі методичної служби закладу професійної освіти.

Підготовка до планування, проведення, спостереження та аналізу відкритого заняття відбувається за *таким алгоритмом* [14]:

- складання плану-графіку відвідування занять;
- визначення методичної мети проведення відкритого заняття;
- вивчення попередніх матеріалів, які характеризують педагога (статистичні звіти, матеріали попередніх відвідувань, робочі замітки);
- перегляд навчальної програми з дисципліни, пояснювальної записки до цієї дисципліни, навчального матеріалу;
- ознайомлення з темою відкритого заняття відповідно до поурочно-тематичного плану, журналу теоретичного (виробничого) навчання, підручника – з навчальним матеріалом попереднього та наступного занять;
- ознайомлення з планом-конспектом уроку та, у разі потреби, успішністю учнівської групи.

Починати підготовку відкритого заняття слід з формулювання ***методичної мети***, яка відображає основну методику його проведення, що допоможе конструктивно та об'єктивно підійти до самоаналізу й аналізу проведеного заняття, оцінити ефективність та результативність обраних автором уроку організаційних форм, методів і засобів його проведення. Відповідно до методичної мети відкритого заняття педагог обирає такий навчальний матеріал, який дозволить йому якнайповніше розкрити ті методики та прийоми, які становлять основу його педагогічної майстерності, а також презентувати результати реалізації тієї чи іншої інноваційної освітньої технології, за якою він працює.

Орієнтовна методична мета проведення відкритого заняття:

- ❖ методика реалізації сучасних освітніх практик у процесі проведення структурних елементів відкритого заняття;
- ❖ методика активізації діяльності учнів та організація зворотного зв'язку;
- ❖ методика використання педагогом сучасного комплексно-методичного забезпечення;
- ❖ методика організації самостійної роботи учнів пошукового характеру;
- ❖ методика формування критичного мислення учнів шляхом реалізації методів проблемного навчання;
- ❖ методика оцінювання рівня та ефективності використання на уроці інформаційно-комунікативних технологій;
- ❖ методика розвитку творчості учнів шляхом реалізації різних методів дослідження;

❖ методика реалізації індивідуалізованого навчання шляхом використання різнорівневих завдань тощо

Орієнтовна програма спостережень на відкритому занятті:

- методика вирішення на уроці основних задач з формування, закріплення, розвитку, узагальнення, систематизації та контролю професійних знань, умінь і навичок учнів;
- методика вирішення на уроці задач формування світогляду, розвинення інтересу до навчання, мислення, навичок комунікації;
- методика врахування особливостей учнівської групи при плануванні та проведенні заняття; рівень використання диференційованого та індивідуалізованого підходу до навчання професії;
- оптимальність обраної структури уроку й темпу його проведення;
- оптимальність змісту навчального матеріалу: обсяг, науковість, логічність, доступність, наявність міжпредметних зв'язків тощо;
- оптимальність обраних форм і методів навчання з урахуванням періоду навчання, сформульованої мети уроку, специфіки учнівської групи тощо;
- оптимальність застосування дидактичного забезпечення на уроці, рівень використання інформаційно-комп'ютерних технологій; інформаційна культура та інформаційна грамотність педагога і учнів;
- оптимальність застосування матеріально-технічного забезпечення, його відповідність вимогам безпеки праці та безпеки життєдіяльності;
- морально-психологічна та емоційна атмосфера на уроці;
- результативність уроку: рівень навчальних досягнень учнів на уроці; оцінка очікуваних змін у розвитку інтересу учнів до навчання, самостійності, пізнавальної активності, рівня співпраці один з одним та педагогом тощо.

Педагогічний аналіз відкритого заняття

Метою відвідування і аналізу відкритого заняття є одержання проаналізованої та систематизованої інформації про міру співпадання результату уроку з його метою і завданнями. Але ж якщо результатом аналізу буде тільки така мета, то об'єкт аналізу не отримає потрібної динаміки вдосконалення та перетворення. *Реальною функцією педагогічного аналізу є не тільки виявлення певного педагогічного явища, причин і умов його прояву, а й прогнозування його стану та визначення шляхів (методів, засобів) подальшого розвитку явища (якщо воно позитивне) або його ліквідації (якщо воно негативне)* [14].

Педагогічний аналіз – це метод наукового дослідження, який полягає в уявно-практичному розчленуванні навчальної діяльності педагога та учнів на складові: отримання і оброблення інформації; виокремлення проблем; розробка пропозицій, рекомендацій, прогнозів.

Основне призначення аналізу уроку – з'ясування причин «неузгодженості» між цілями і результатами уроку та визначення на цій основі конкретних практичних рекомендацій з його удосконалення. *Аналіз уроку – це передумова і*

підстава для конструювання моделі уроку, що відповідає б сучасній освітній парадигмі.

Значення педагогічного аналізу для мотивації діяльності педагога [14]::

- педагогічний аналіз є основним інструментом індивідуального психолого-педагогічного управління навчальним процесом і надає педагогу реальні можливості для продуктивної діяльності та підвищення рівня професійної компетентності;
- зміст аналізу повинен служити задачам розвитку, задачам включення педагога у процес творчості;
- педагогічний аналіз – це джерело мотивації педагога для самореалізації у своїй професійній діяльності, освоєння ним нових освітніх технологій та інноваційних методик;
- педагогічний аналіз – найефективніший засіб індивідуальної навчально-методичної діяльності педагога;
- педагогічний аналіз є основою для виявлення, вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду;
- педагогічний аналіз формує і розвиває спадкоємні зв'язки у педагогіці;
- педагогічний аналіз – найефективніший інструмент у вивченні індивідуальних особливостей здобувачів освіти та його впливу на кінцеві результати освітнього процесу;
- педагогічний аналіз є основою для конструювання єдності педагогічних позицій колективу навчального закладу.

Зміст аналізу відкритого заняття визначається колом питань, обумовлених метою відвідування уроку: характеристика факторів уроку, оцінка певних показників (параметрів) на основі визначених критеріїв, генетика явища (причини та умови утворення) тощо.

Обов'язкової або універсальної методики аналізу уроку не існує, оскільки вона залежить від реального ходу заняття, його тривалості, цілей і задач, періоду навчання, досвіду педагога, рівня навченості учнів тощо. Вибір методики аналізу відкритого заняття залежить від його типу і виду, компетентності того, хто аналізує, педагогічної майстерності автора уроку. Досвід використання системного аналізу свідчить про його ефективність при аналізі уроків із чітко вираженим зворотнім зв'язком (інтегрований, імітаційний, урок-проект, квест-урок тощо), отже його не варто застосовувати при аналізі контрольних-перевірочних уроків, лекцій, уроків-екскурсій. У випадку *цільового відвідування уроку*, коли оцінюються тільки окремі структурні компоненти заняття, більш простими і доцільними методами можуть бути поетапний або по-елементний аналізи.

Урок виробничого навчання відрізняється від уроку теоретичного навчання своєю довготривалістю, а тому системний чи комплексний аналізи такого заняття проводити теж доволі складно. Більш доцільним для відкритого уроку виробничого навчання буде проведення аспектного, поетапного чи по-елементного аналізу, або проведення аналізу, який буде результатом узагальнення

декількох різних рекомендацій із різних методик аналізу всього відкритого заняття чи окремого його етапу.

В умовах проведення відкритого *компетентнісного заняття* педагог, крім того, що він робить на традиційному занятті, додатково впроваджує будь-яке нововведення: інтегрування, використання сучасних інтерактивних форм, методів або засобів навчання чи контролю, проведення експериментально-дослідної роботи здобувачі професійної освіти на основі попередньо розробленої концепції тощо.

Рекомендована література

1. Вітченко А.О., Вітченко А.Ю. Компетентнісний підхід у сучасній вищій освіті: освітня інновація чи реформаторський симулякр доби постмодерну? Вища школа. 2019. № 4 (177). С. 52-66.
2. Енциклопедія освіти / АПНУ; гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу. – Молодь і ринок, №11-12, 2016.- С.6-10.
4. Кларк І.Є. Теоретичні засади компетентнісного підходу в системі вищої професійної освіти. Вісник, №124, 2015. С.32-34.
5. Кулішов В.С. Теоретичні та методичні аспекти проведення інтегрованих занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 68 с.
6. Лузан П.Г., Кравець Ю.І., Пятничук Т.В. Формування змісту професійного навчання кваліфікованих робітників з інтегрованих професій: методичний посібник /П.Г.Лузан, Ю.І.Кравець, Т.В. Пятничук. К.: Інститут ПТО НАН України, 2012. 136с.
7. Методика професійного навчання: методичний посібник / І.Є. Сілаєва, С.С. Шевчук, С.О. Донецьк: ІПО ІПП УМО, 2014. 292 с.
8. Методична робота. Положення і накази /О.Перехейда К.: Редакції газет з управління освітою, 2012. 128с.
9. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник / О. І. Пометун, Н. М. Гупан, В. С. Власов. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
10. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних начальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419 // Офіційний вісник України, 2006. № 25. С. 92 – 107
11. Рудницька Н., Тарнавська Н. Дидактична суть інтеграції та способи її реалізації у процесі навчання. Молодь і ринок. №7 (162), 2018. С.4-51.
12. Стечкевич О.О. Організація уроків виробничого навчання: компетентнісний підхід: навчально-методичний посібник. К.: Педагогічна думка, 2013. 128с.
13. Формування змісту професійного навчання кваліфікованих робітників з інтегрованих професій: методичний посібник / П.Г.Лузан, Ю.І.Кравець, Т.В. Пятничук. К.: Інститут ПТО НАПН України, 2012. 136с

14. Шевчук С.С. Інноваційна діяльність педагога професійної школи: навчально-метод. посібник. Біла Церква, БІНПО УМО, 2015. 174 с.
15. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: навчально-методичний посібник / С.С. Шевчук. Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. 110 с.
16. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 73 с.
17. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, 2021. 212 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Тема 3. Сучасні підходи до організації і проведення уроків теоретичного і виробничого навчання різних типів і видів

План вивчення теми

1. Дидактичні вимоги до планування та організації компетентнісного уроку у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.
2. Типологія уроків з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки із урахуванням компетентнісного підходу у професійній підготовці здобувачів професійної освіти.
3. Методика проведення уроків теоретичного і виробничого навчання різних типів і видів.
4. Методика підготовки педагога до проведення уроку. Орієнтовна дидактична структура та методична підструктура плану уроку.
5. Інтерактивний урок, порівняльна характеристика традиційного та інноваційного уроків.

Завдання на самостійну роботу

1. Розробити класифікатор уроків теоретичного чи виробничого навчання відповідно до основної дидактичної мети.
2. Розробити план-конспект уроку відповідно визначеного типу і виду.
3. Визначити форми і методи проведення уроку визначеного типу і виду.
4. Розробити порівняльну таблицю традиційного та компетентнісного уроку.
5. Розробити план уроку тз використання інтерактивних методів навчання.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАТЕРІАЛ

У педагогічній практиці закладів професійної освіти найбільшого поширення одержала *типологія* аудиторних занять, основою якої є формулювання

дидактичної мети. Вид уроку визначається методикою його проведення. Типи та відповідні їм види уроків наведені у таблицях 1,2.

Таблиця 1.

Типологія уроків з професійно-теоретичної підготовки

№ з/п	Тип уроку	Вид уроку	Основна дидактична мета
1.	Урок засвоєння нових знань	Лекція, евристична бесіда, розповідь, віртуальна екскурсія, презентація з обговоренням, робота з підручником тощо.	Сприйняття та первинне усвідомлення нової навчальної інформації, запам'ятовування основних суттєвих фактів, понять, закономірностей.
2.	Урок закріплення і удосконалення знань, умінь, навичок	Вправи, ЛПЗ, самостійна робота з різнорівневими тестовими завданнями, семінар, дискусія, робота з інформаційним матеріалом у мережевих системах тощо.	Вторинне усвідомлення нового навчального матеріалу шляхом відтворення та застосування набутих знань у практичній діяльності, закріплення знань та формування вмінь.
3.	Урок узагальнення і систематизації нових знань та вмінь	Ділова (рольова) гра, аналіз конкретних ситуацій, конкурс, дискусія, науково-практична конференція, захист рефератів і навчальних проєктів, квест-урок, вікторина тощо.	Узагальнення та систематизація набутих знань та умінь за темою, розвиток наочного, логічного, критичного і творчого мислення, усвідомленої активності учнів. Формування вмінь з прийняття рішень у нестандартних ситуаціях.
4.	Комбінований урок	Змішаний (з використанням елементів різних видів занять).	Сприйняття, закріплення, вдосконалення, застосування та контроль знань, умінь учнів.
5.	Контрольно-перевірочний урок	Письмова контрольна робота, залік, тестування, тестовий контроль, ущільнене опитування тощо.	Виявлення рівня усвідомленості та глибини знань, перевірка та оцінка вмінь і навичок їх практичного застосування, отримання даних для атестації.

Таблиця 2.

Типологія уроків з професійно-практичної підготовки

№ з/п	Тип уроку	Вид уроку	Основна дидактична мета
1.	Урок формування початкових (первинних) умінь	Презентація, репродуктивні та алгоритмічні вправи, імітаційний тренінг, практичні роботи, віртуальна екскурсія тощо.	Сприйняття та первинне усвідомлення нової інформації інструктивного характеру; показ нових операцій і прийомів професійної діяльності; формування первинних умінь правильного виконання окремих операцій і прийомів з дотриманням охорони праці.
2.	Урок формування	Вправи; імітаційний тренінг; самостійна робота, ЛПЗ,	Закріплення і розвиток умінь виконання окремих прийомів і операцій з дотримання якості

	складних умінь	аналіз конкретних виробничих ситуацій, вивчення передових методів праці, бінарний урок тощо	в роботі; формування умінь з об'єднання декількох простих операцій в одну складну при раціональному використанні урочного часу.
3.	Урок удосконалення умінь та формування навичок	Виконання комплексних робіт, самостійна, практична робота, ЛПЗ, урок-практикум; конкурс професійної майстерності; урок вивчення передових методів праці; ділові (рольові) ігри тощо.	Удосконалення та систематизація умінь застосувати різноманітні сполучення прийомів та операцій, типових для визначених професійних робіт, до набуття автоматизму.
4.	Урок комплексного застосування знань, умінь і навичок при виконанні навчально-виробничих робіт	Аналіз проблемних виробничих ситуацій; урок-конкурс професійної майстерності; урок технічної творчості; ігрове проектування, ділові (рольові) ігри, квест-урок, моделювання професійної діяльності тощо.	Розвиток логічності, аналітичності та критичності мислення учнів у процесі комплексного застосування набутих умінь і навичок.
5.	Контрольно-перевірочний урок	Конкурс професійної майстерності; змагання, ігри (ділові, ситуаційні, рольові); контрольно-перевірочні роботи; тестування тощо.	Виявлення глибини знань, перевірка та оцінка набутих умінь і навичок виконання окремих операцій, складних та комплексних робіт; виявлення недоліків у знаннях, уміннях і навичках та їх причини; отримання даних для атестації.

Кожен тип заняття з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки характеризується своєю *дидактичною структурою* та *методичною підструктурою*, які залежить від цілей, завдань, змісту, форм організації навчальної діяльності учнів, методів та засобів навчання, що повинно сприяти досягненню загальної дидактичної мети уроку.

До **основних структурних елементів уроків з професійно-теоретичної підготовки** можна віднести:

- *організаційну частину та підготовку здобувачів освіти до вивчення нового навчального матеріалу (повідомлення теми та цілей уроку, мотивація навчальної діяльності, актуалізація опорних знань і умінь учнів,).*
- *повідомлення навчального матеріалу викладачем (пояснення з використанням презентаційних матеріалів, лекція, демонстраційний експеримент, вирішення проблем, евристична співбесіда тощо);*
- *самостійне засвоєння знань учнями (перегляд відеоматеріалів, робота з навчальними посібниками та довідниками, виконання лабораторно-практичних робіт, робота з навчальними тестовими програмами тощо);*

- *вправи на закріплення та вдосконалення знань і вмінь* (розв'язання завдань репродуктивного та алгоритмічного характеру, робота з картками-завданнями, робота на тренажерах, з електронним підручником тощо);
- *самостійне вдосконалення знань і формування вмінь* (робота з технічною документацією та літературою, розв'язання продуктивних завдань, написання рефератів, підготовка доповідей до семінарського заняття тощо);
- *узагальнююче повторення* (оглядова лекція, співбесіда, складання систематизованих таблиць, діаграм, графіків, схем, класифікацій, перегляд кінофільмів та відео-роліків тощо);
- *контроль й оцінка знань та вмінь учнів* (тестування, заліки, проведення контрольних робіт, програмований контроль, опитування за допомогою комп'ютерних програм, взаємоопитування та взаємоконтроль).

У залежності від мети уроку викладач може використовувати перелічені структурні елементи, визначаючи їх послідовність. Послідовність проведення уроку пов'язана з його структурно-логічною схемою, яка віддзеркалює алгоритм діяльності викладача, спрямований на виконання навчально-розвиваючих та виховних цілей і задач. Педагогічна майстерність викладача виявляється в усвідомленні ним місця та значення конкретного уроку в межах теми програми, визначенні доцільної структури уроку, методів і прийомів його проведення.

Основними структурними елементами уроку з **професійно-практичної підготовки** є **інструктажі** (вступний, поточний, заключний)

Інструктивна діяльність майстра виробничого навчання в процесі проведення уроків виробничого навчання напряму залежить від етапу професійно-практичної підготовки та від того, до якої категорії тем робочої навчальної програми належить тема, що вивчається - операційної чи комплексної.

Таблиця 3.

**Алгоритм проведення вступного інструктажу
з вивчення операційної теми**

№ з/п	Діяльність майстра	Діяльність учнів
1.	Пояснити призначення сформованих умінь.	Уявлення значущості трудового процесу в професійній діяльності.
2.	Показати весь трудовий процес у нормальному темпі.	Спостереження, цілісне сприймання трудового процесу.
3.	Виділити операції, прийоми та основні дії в трудовому процесі.	Аналіз складу та структури трудової діяльності.
4.	Показати окремі операції, прийоми та пояснити способи їх виконання за інструкційною картою.	Уявлення способів виконання кожної операції, прийомів роботи згідно з інструкційною картою.
5.	Сформулювати питання для аналізу інструкційної карти.	Відповіді на запитання.
6.	Показати весь трудовий процес в уповільненому темпі.	Свідоме сприйняття трудового процесу.

7.	Запропонувати декільком учням відтворити показані операції.	Спостереження, усвідомлення, аналіз, відтворення.
8.	Проаналізувати помилки учнів.	Аналіз прийомів роботи.
9.	Повторити весь трудовий процес в нормальному темпі.	Уявне відтворення всього трудового процесу.

Поточне інструктування переважно проводиться *індивідуально* з використанням різних методичних прийомів:

- своєчасне попередження та виправлення помилок;
- додаткове інструктування з показом трудових прийомів на робочому місці учня;
- розчленування прийому на окремі вправи, рухи (якщо це можливо);
- безпосереднє керівництво рухами учня при виконанні прийому;
- розвиток в учнів загальнопрофесійних умінь;
- виховання акуратності, відповідальності в роботі.

При проведенні *колективного поточного інструктажу* майстер зупиняє роботу всієї учнівської групи і вказує на допущені помилки, відхилення чи неточності в роботі. Разом з учнями визначаються причини помилок та шляхи їх попередження і усунення. Майстер повторно демонструє правильність виконання прийому або його елемента, кілька учнів повторюють його дії, решта спостерігають за ними. Переконавшись у тому, що учні усвідомили свої помилки і зможуть правильно виконати вправи, майстер дозволяє їм продовжити роботу.

В процесі *заключного інструктажу* майстер дає оцінку роботи кожного учня і групи в цілому. На цьому етапі заняття є актуальним використанням *рефлексії* як методу з'ясування усвідомлення учнями інструктивних рекомендацій педагога, виявлення їх емоційних реакцій, професійних здібностей і можливостей.

Алгоритм підготовки педагога до проведення уроку:

- ❖ Аналіз результатів попереднього заняття, на основі якого уточнюється зміст, тема і мета наступного уроку. Тема визначає загальну назву тієї частини навчального матеріалу, який буде вивчатися на уроці («що вивчається»), а мета – «для чого вивчається», «чого необхідно досягти».
- ❖ Уточнення основної дидактичної мети заняття, вибір типу і виду заняття.
- ❖ Визначення дидактичної структури та методичної підструктури уроку, орієнтовного часу на проведення кожного його елемента. І структура, і розподіл часу на пряму залежать від основної заняття, дидактичної мети періоду навчання, місця (значущості) даного уроку в темі програми.
- ❖ Визначення міжпредметних та внутрішньопродметних зв'язків теми заняття.
- ❖ Вибір форм, методів і прийомів проведення структурних елементів уроку: яким чином і у якій послідовності буде презентована нова навчальна інформація; як організувати самостійну роботу учнів із закріплення нового матеріалу та проконтролювати її якість.
- ❖ Визначення конкретних практичних завдань для самостійної роботи учнів за темою уроку (вправи, експерименти, пошукова робота, тестові завдання,

тренінги тощо) з урахуванням індивідуальних особливостей, рівня підготовленості учнів.

- ❖ Розробка критеріїв оцінювання самостійної практичної роботи учнів за темою уроку.
- ❖ Підготовка дидактичного і матеріально-технічного забезпечення за темою заняття.
- ❖ Ознайомлення з навчально-методичною літературою, педагогічним досвідом, інноваціями сучасного виробництва за темою уроку.
- ❖ Визначення завдань для домашньої роботи учнів, їх диференціація за рівнем складності.
- ❖ Заключним етапом підготовки до проведення заняття є *складання плану уроку*.

Відповідно до Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419) **план уроку – це обов’язковий особистий плануючий документ педагога довільної форми**, який складається відповідно до робочої навчальної програми і поурочно-тематичного плану з дотриманням педагогічних і методичних вимог. Стандарту або затвердженій форми планів уроків не існує, тому що план уроку, як і його зміст, глибина розкриття, процедура проведення змінюються у залежності від його дидактичних цілей, змісту уроку, періоду навчання, характеру навчально-виробничих завдань, організації самостійної роботи тощо. Розробка плану заняття, як і підготовка до його проведення – справа творча, тому *обов’язкові вимоги тут не припустимі*.

Нижче наведено орієнтовні схеми планів уроків з професійно-теоретичної і професійно практичної підготовки.

Орієнтовна схема план комбінованого уроку з професійно-теоретичної підготовки

Тема програми: _____

Тема уроку: _____

Цілі уроку:

- **навчальна:** які професійні знання, вміння та навички учнів формуються, закріплюються, удосконалюються, оцінюються на уроці відповідно до рівнів професійної компетентності (за Національною рамкою кваліфікацій)
- **розвиваюча:** які операції та прийоми розумової діяльності розвиваються в учнів на уроці (логічність, аналітичність, критичність мислення, увага, спостережливість, творчість);
- **виховна:** які якості особистісних рис характеру учня формуються та вдосконалюються на уроці (дисциплінованість, наполегливість, комунікабельність, повага до людини праці тощо).

Тип уроку: залежить від основної дидактичної мети _____

Вид уроку: залежить від методів проведення заняття _____

Дидактичне забезпечення: друкована, звукова, екранна, об’ємна види наочності

Матеріально-технічне забезпечення: обладнання, пристосування, інструменти, сировина

Міжпредметні зв'язки: вказуються теми навчальних предметів і тем програми виробничого навчання, які пов'язані з темою заняття

Методи навчання: _____

Форми організації навчальної діяльності учнів: _____

Література за темою заняття: _____

***Методична мета** – вказується тільки при проведенні відкритого заняття

Хід уроку

1. Організаційна частина:

- перевірка наявності учнів;
- перевірка готовності учнів до заняття.

2. Актуалізація знань (підготовка учнів до вивчення нового навчального матеріалу):

- повідомлення теми програми і теми уроку;
- повідомлення цілей та завдань уроку;
- мотиваційно-цільова настанова уроку;
- актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів (наводяться запитання або завдання, за допомогою яких актуалізуються попередні знання, вміння і навички);
- пояснення характеру та послідовності роботи учнів на уроці.

3. Викладення нового навчального матеріалу:

- повідомлення нової навчальної інформації (презентується зміст і послідовність викладення навчальних елементів нового матеріалу);
- пояснення нових прийомів практичної та розумової діяльності;
- повідомлення інформації про новітні виробничі технології за темою уроку;
- формулювання запитань учням з метою перевірки доступності викладання нової інформації;
- відповідь викладача на запитання учнів.

4. Закріплення нового навчального матеріалу:

- видача учням завдань для самостійної роботи;
- пояснення послідовності виконання завдань;
- самостійна робота учнів із виконання завдань;
- перевірка правильності виконання учнями вправ;
- перевірка знань учнів певним методом (зокрема тестуванням).

5. Підведення підсумків уроку:

- аналіз діяльності учнів упродовж усього уроку;
- аналіз причин помилок, припущених учнями на уроці, способи їх усунення;
- рефлексивна учнівська діяльність;
- повідомлення та обґрунтування виставлених оцінок;
- видача домашнього завдання.

Орієнтовна схема плану уроку з професійно-практичної підготовки

Тема програми: _____

Тема уроку: _____

Цілі уроку:

- **навчальна:** які професійні знання, вміння та навички учнів формуються, закріплюються, удосконалюються, оцінюються на уроці відповідно до рівнів професійної компетентності (за Національною рамкою кваліфікацій)
- **розвиваюча:** які операції та прийоми розумової діяльності розвиваються в учнів на уроці (логічність, аналітичність, критичність мислення, увага, спостережливість, творчість);
- **виховна:** які якості особистісних рис характеру учня формуються та вдосконалюються на уроці (дисциплінованість, наполегливість, комунікабельність, повага до людини праці тощо).

Тип уроку: залежить від основної дидактичної мети _____

Вид уроку: залежить від методів проведення заняття _____

Дидактичне забезпечення: друкована, звукова, екранна, об'ємна види наочності

Матеріально-технічне забезпечення: обладнання, пристосування, інструменти, сировина

Міжпредметні зв'язки: вказуються теми навчальних предметів і тем програми виробничого навчання, які пов'язані з темою заняття

Методи навчання: _____

Форми організації навчальної діяльності учнів: _____

Література за темою заняття: _____

***Методична мета** – вказується тільки при проведенні відкритого заняття

Хід уроку

I. Організаційна частина:

- перевірка наявності учнів;
- перевірка готовності учнів до заняття;
- інструктаж з охорони праці.

II. Вступний інструктаж:

2.1. Актуалізація знань (підготовка учнів до вивчення нового навчального матеріалу):

- повідомлення теми програми і уроку;
- мотиваційно-цільова установка проведення уроку;
- актуалізація опорних знань, умінь і навичок учнів (наводяться запитання або завдання, за допомогою яких актуалізуються попередні знання, вміння і навички);
- пояснення характеру та послідовності роботи учнів на уроці.

2.2. Викладання нового матеріалу (створення орієнтованої основи дій):

- повідомлення нової інформації інструктивного характеру;
- показ нових прийомів трудової діяльності;
- обговорення причин типових помилок;

- повідомлення про новітній виробничий досвід за темою уроку;
- опитування учнів і пробне виконання ними нових прийомів, показаних майстром, для перевірки доступності нового інструктивного матеріалу;
- відповідь майстра на запитання учнів;
- підведення підсумків вступного інструктажу.

III. Поточний інструктаж (самостійна робота учнів):

- видання практичних завдань для самостійної роботи учнів, пояснення алгоритму їх виконання;
- розподіл учнів за робочими місцями;
- повідомлення про критерії оцінювання виконаних робіт;
- самостійна робота учнів над виданими завданнями;
- цільові обходи майстром робочих місць учнів;
- індивідуальне або колективне повторне інструктування;
- прийом та оцінка майстром виконаних учнями робіт;
- прибирання робочих місць.

IV. Заключний інструктаж:

- аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку;
- оцінка роботи учнів, її об'єктивне обґрунтування;
- аналіз причин помилок учнів та засоби їх усунення;
- рефлексія учнів;
- видача домашнього завдання.

Ретельно підготовлений план уроку як відображення виконаної педагогом підготовчої роботи – це, як правило, запорука якісного проведення заняття. Без плану неможливі високі результати уроку. Обсяг плану уроку залежить від змісту, освітньої мети, його місця в навчальному процесі, досвіду педагога. Безперечно, що у педагога-початківця план уроку повинен бути більш детальним і мати вигляд *плану-конспекту*.

Рекомендована література

1. Кулішов В.С. Теоретичні та методичні аспекти проведення інтегрованих занять у закладах професійної (професійно-технічної) освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2021. 68 с.
2. Пометун О. І. Компетентнісно орієнтована методика навчання історії в основній школі: методичний посібник / О. І. Пометун, Н. М. Гупан, В. С. Власов. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 208 с.
3. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних начальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419 // Офіційний вісник України, 2006. № 25. С. 92
4. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, м. Біла Церква, Україна. <https://lib.iitta.gov.ua/728477/>

5. МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 1 «КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ»

1. Продовжить речення: «Компетентнісний підхід в освіті - це...

- а) застосування технологій розвитку творчого мислення здобувачів освіти;
- б) ефективне використання сучасного методичного супроводу освітнього процесу у закладах освіти;
- в) формування інноваційної культури та інформаційної грамотності здобувачів освіти;
- г) спрямованість освітнього процесу на досягнення інтегральних результатів у навчанні, якими є *загальні* (базові, ключові) і *спеціальні* (предметні) компетентності тих, хто навчається. Загальні (базові, ключові) компетентності забезпечують наступність і послідовність навчання впродовж усього життя людини, вони поступово поглиблюються і збагачуються залежно від рівня освіти.

2. Компетентнісний урок – це:

- а) динамічна фронтально-групова форма навчального процесу, обмежена визначеним відрізком часу, яка проводиться педагогом із групою учнів (студентів) постійного складу і включає єдині мету, зміст, форми, методи і засоби навчання, розвитку і виховання. Урок, як форма навчання, має визначену структуру, обумовлену педагогом у залежності від дидактичних цілей і реальних умов навчального процесу
- б) цілісна дидактична система, яка характеризується тісним взаємозв'язком усіх її компонентів: комплексна мета уроку досягається за рахунок єдності і узгодженості задач уроку, змісту навчального матеріалу, реалізації інтерактивних форм і методів навчання, створення сучасного комплексного методичного супроводу навчальних предметів (професій);
- в) урок з використанням інноваційних освітніх та новітніх виробничих технологій;
- г) відкритий урок у закладі професійної освіти.

3. Основними характеристиками компетентнісного заняття є:

- а) відсутність суворого алгоритму проведення заняття, допущення ситуативності у його дидактичній структурі;
- б) ефективне використання інтерактивних, пошукових та дослідницьких методів навчання;
- в) можливість урізноманітнення підходів і точок зору до висвітлення навчального матеріалу та його компетентної інтерпретації;
- г) використання рефлексії, самопрезентації та захисту творчого продукту учнів замість зовнішнього контролю;
- д) всі вище означені.

4. Які компетентності є базовими компетентностями випускника ЗПО:

- а) *ключові компетентності* – багатофункціональність (виконання широкого кола проблем професійної діяльності); міждисциплінарність; багатоаспектність (широкий спектр інтелектуальної діяльності у професії);
- б) *соціальна компетентія* – здатність брати на себе відповідальність і приймати власні рішення, продуктивно взаємодіяти з учасниками професійної та соціальної сфери;
- в) *інформаційна компетентія*, яка полягає в оволодінні новими інформаційними технологіями;
- г) *комунікативна компетентія*, яка передбачає володіння уміннями до спілкування, високий рівень культури мовлення;
- д) *всі, вище означені*

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМИ 2 «МЕТОДИКА ПЛАНУВАННЯ, ОРГАНІЗАЦІЇ ТА АНАЛІЗУ ВІДКРИТИХ ЗАНЯТЬ»

1. Продовжить речення: «Інновації в освіті – процес...»

- а) застосування технологій розвитку творчого мислення здобувачів освіти;
- б) ефективного використання сучасного комплексного методичного забезпечення освітнього процесу;
- в) формування інноваційної культури;
- г) творення, впровадження та поширення в освітню практику нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, в результаті яких підвищуються рівні досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи навчання до якісно іншого, більш досконалого стану.

2. Методичною метою відкритого заняття не може бути:

- а) виявлення, вивчення, узагальнення та впровадження перспективного педагогічного досвіду з навчально-організаційної та методичної діяльності педагога;
- б) виявлення проблем організаційно-методичного та психолого-педагогічного характеру у діяльності педагога та надання йому консультативної методичної допомоги з планування, організації та проведення занять з професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки у ЗПО;
- в) підготовка педагога професійної освіти до атестації.
- г) здійснення контролю за трудовою дисципліною педагогічних працівників ЗПО.

3. Планування відкритого уроку виробничого навчання здійснюється:

- а) заступником директора з НВР;
- б) методичною службою ЗПО;

- в) планується самим педагогом з подальшим узгодженням із методичною комісією;
- г) старшим майстром ЗПО.

4. Які типи уроків не входять до типології занять з професійно-практичної підготовки:

- а) урок комплексного використання знань, умінь і навичок учнів;
- б) урок узагальнення та систематизації знань, умінь і навичок учнів;
- в) комбінований урок;
- д) урок формування складних умінь учнів.

5. Які типи уроків не входять до типології занять з професійно-практичної підготовки:

- а) урок комплексного використання знань, умінь і навичок учнів;
- б) урок формування нових знань;
- в) контрольний-перевірочний урок;
- д) урок формування складних умінь учнів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ ДО ТЕМИ 3 «СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ І ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ТЕОРЕТИЧНОГО І ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ І ВИДІВ

1. Від чого залежить типологія уроків виробничого навчання?
2. Визначте типи уроків виробничого навчання.
3. Назвіть види плануючої документації викладача і майстра виробничого навчання.
4. Чим робоча навчальна програма з професійно-практичної підготовки відрізняється від типової?
5. Чи існує єдина форма плану уроку?
6. Сформулюйте мету застосування на уроці дидактичного забезпечення.
7. Сформулюйте мету застосування на уроці матеріально-технічного забезпечення.
8. Сформулюйте алгоритм підготовки майстра виробничого навчання до проведення заняття.
9. Чи затверджується план уроку виробничого навчання старшим майстром закладу професійної освіти?

6. ГЛОСАРІЙ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

- ❖ **Відкритий урок** - спеціально підготовлена форма навчально-організаційної та методичної діяльності педагога в умовах реального навчального процесу. *Відкрите заняття* є демонстрацією досвіду (або його відсутності) педагога з навчально-організаційної та методичної діяльності і має служити ілюстрацією рівня компетентності, яким опанував педагог у своїй професійній діяльності.
- ❖ **Візуалізація** – метод подання інформації у вигляді оптичного зображення: малюнки, структурні схеми, фотографії, діаграми тощо.
- ❖ **Дидактичні цілі** - освітні і розвивальні цілі, змістовні цілі, часткові цілі вивчення фрагментів змісту навчання тощо.
- ❖ **Інновації в освіті** – процес творення, впровадження та поширення в освітню практику нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, в результаті яких підвищуються рівні досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи навчання до якісно іншого, більш досконалого стану.
- ❖ **Інтегральна компетентність** - узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.
- ❖ **Інтерактивне навчання** – освітній процес орієнтований на запитання та пошук. Такі форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо.
- ❖ **Компетентність** – це універсальне поєднання умінь, знань, навичок, способів мислення, ціннісних орієнтирів та ідейних переконань, які дозволяють впевнено й успішно виходити із різноманітних ситуацій життєдіяльності.
- ❖ **Компетентнісний підхід в освіті** - зорієнтованість на організацію навчально-пізнавальної діяльності за допомогою моделювання різноманітних ситуацій в різних сферах життєдіяльності особистості. При цьому підході віддається перевага заняттю творчому, основним завдання якого, на відміну від традиційного уроку, - організація творчої продуктивної діяльності здобувачів освіти.
- ❖ **Компетентний урок** – це урок особисто-зорієнтований, діяльнісний, творчий.
- ❖ **Комплексне методичне забезпечення (КМЗ)** – оптимальна система навчально-методичної документації і засобів навчання, необхідних для повного і якісного засвоєння навчального матеріалу в межах робочої навчальної програми та відведеного навчальним планом часу.
- ❖ **Модульно-компетентнісний підхід** – це комплексний підхід побудови змісту навчання з конкретної професії, зорієнтований на набуття здобувачем професійної освіти необхідних знань, умінь і навичок для продуктивної практичної діяльності

- ❖ **Навчальний модуль** – це логічно завершена складова Державного стандарту професійно-технічної освіти (ДСПТО), яка базується на окремій одиниці професійного стандарту, містить навчальний матеріал, необхідний для досягнення професійних і ключових компетентностей та належить до певного рівня кваліфікації. Засвоєння навчального модуля може підтверджуватися відповідним документом (сертифікат, посвідчення, свідоцтво).
- ❖ **Проектування** - це процес створювання такого опису об'єкта (матеріального, інформаційного, логічного тощо), який необхідний і достатній для його реалізації в заданих умовах.
- ❖ **Планування професійно-практичної підготовки** забезпечує умови для його раціональної організації, своєчасного і повного виконання навчальних планів і програм, своєчасної і старанної підготовки майстра виробничого навчання до проведення кожного заняття.

7. ЦИФРОВА БІБЛІОТЕКА

1. Грищенко І.М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів. Актуальні проблеми економіки, №7 (109), 2010. С. 56-61.
2. Ключко В.М. Стратегічні напрями освіти в новому технологічному укладі. Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2019. Вип. 25. Ч. 1. С. 112-115.
3. Ковальчук В., Оршанський Л. Професійна підготовка на засадах компетентнісного підходу./ Молодь і ринок, №11-12, 2016- С.6-10.
4. Кононець Н.В. Педагогічні інновації вищої школи: ресурсно-орієнтоване навчання. //Педагогічні науки: зб. наук. пр. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 76–80.
5. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах: Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 травня 2006р. № 419 // Офіційний вісник України. 2006. № 25. С. 92 – 107.
6. Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти: зб. наук – експерт. мат/ за ред. Грицяк Н.В. –К. НІСД. 2009. С. 5-6.
7. Решітник П.М. Професійна освіта і компетентність // Науковий вісник НАУ, № 88, 2005. С.157 – 162.
8. Сергеева Л.М. Сучасні тенденції розвитку професійної освіти в контексті європейської інтеграції // Педагогічний альманах. 2014. Випуск 21. С. 85-92.
9. Сидоренко В.В. Інноваційні напрями науково-методичного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної освіти //Інформаційний збірник для директора школи та завідуючого дитячим садком. К.: РА «Освіта України». 2016. №7-8(48). С.22-29.

10. Шевчук С.С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. 2017.106 с.
11. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі : навчально-метод. посібник. Біла Церква : БІНПО УМО НАПНУ, 2015. –110 с.
12. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний. /С.С.Шевчук. – Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ. - 2018.- 139с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Національна рамка кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» від 23 листопада 2011 р. № 1341 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>
2. Сілаєва І.Є. Інноваційна модель уроку виробничого навчання: Навчально-методичний посібник БІНПО УМО, м. Біла Церква, Україна <https://lib.iitta.gov.ua/718944/>
3. Шевчук С.С. Інноваційний урок у професійній школі: Навчально-методичний посібник /С.С.Шевчук. – Біла Церква, БІНПО, 2015. 110с.
4. Шевчук С.С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: Навчально-методичний посібник <https://lib.iitta.gov.ua/718947/>
5. Шевчук С.С. Розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти у поза аудиторній навчальній діяльності ЗП(ПТ)О: Спецкурс БІНПО, м. Біла Церква, Україна. 2018. <https://lib.iitta.gov.ua/728601/>
6. Шевчук С.С. Навчально-методична діяльність педагога ЗП(ПТ)О на засадах компетентнісного підходу. Білоцерківський інститут неперервної професійної освіти, м. Біла Церва, Україна. 2021. <https://lib.iitta.gov.ua/725586/>
7. Шевчук С.С., Кулішов В.С. Дидактика професійної освіти: практико-зорієнтований аспект БІНПО ДЗВО «УМО» НАПНУ, м. Біла Церква, Україна. 2021. <https://lib.iitta.gov.ua/728477/>

8. КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ПУНКТ

За консультаціями чи уточненнями окремих питань електронного курсу можна звернутися до старшої викладачки кафедри МПО та СГД БІНПО Шевчук Світлани Степанівни за:

Мобільний телефон: +38 (050) 976-85-38 (Viber)

Електронна пошта: shevchukbinpo@ukr.net